

DOMKIRKENS SKOLE

Lærdom blir banket inn

Katedralskolen krever mye av oss kanniker.
Den er ikke så stor, men viktig nok.
våpenskjold er strafferedskapene ris og ferle

I dag er det starten på advent, og i katedralens gudstjenester synger vi den gamle hymnen *Conditor alme siderum*, som lovpriser skaperen av alt i verdensrommet, dens *conditor*, og utvider dette til at Jesus kom til verden og en gang skal fullføre sin gjerning.

Det var kardinal Breakspeare som grunnla skoler ved de norske bispebyene. Noen år før den store pesten kom det også en skole til i vår by ved Mariakirken. Den forbereder særlig elevene på oppgaver i kongens tjeneste, mens vi utdanner nye prester. Det er vel ingen helgen som særlig passer på peblinger, men Sankt Gregor er helgen for deres lærere. Og hans dag feires 25. mai.

DOMKIRKENS SKOLE

Undervisningen starter gjerne når guttene er syv år gamle. Det er mye de skal gå gjennom underveis, og de kan ikke regne med å få bruk for alt etterpå, selv om de fleste i menighetene de kommer til ikke kan lese selv, og er avhengige av det de hører i kirken.

Guttene har mye glede av muntre historier de kan bruke i en preken. I dag har jeg fortalt en fra *Disciplina clericalis*, som stammer fra kanonikene ved domkirken i engelske Worcester:

Et muldyr ble spurt om hvem faren var, og fordi han ikke ville røpe at det var et esel, svarte han at en flott hest var hans onkel. En tilhører vil så vite hva som ville være gode egenskaper, og av dem ble det regnet opp syv kunster (logikk, aritmetikk, fysikk, astronomi, musikk, filosofi og grammatikk), syv ting man bør gjøre bra (riding, svømming, skyte med pil og bue, bokse, jakt, sjakk og diktning), og syv dyder (ikke spise for mye, drikke, leve i luksus, ty til makt, lyve, begjære og være ond).

En annen historie forteller om en frue som ble vekket av en tjenestepike som sa at kirkeklokkene ringte, og at nå var det tid for å gå til messe. Fruen ba om at hun måtte få en krakk å ta med, slik at hun kunne sove litt til. En annen fortelling handler om en astrolog som var så opptatt av å studere stjernene at han ikke så en brønn han falt ned i. En kone som fant ham, lo av at han studerte himmelen og ikke var oppmerksom på hvor han gikk. Menighetsprestene får få bøker til sin disposisjon, og desto viktigere er hva de får med seg av undervisningen. Alle prester skal ha et breviar med de nødvendige tekstene for tidebønnene året gjennom. Før den store pesten testamenterte fahirden Bjarne Audunsson til fattige elever i Oslo de bøkene han ville etterlate seg. Fremfor alt er Skriften den beste veileder.

På skolen følger vi Peter av Celles råd om at poenget er å forme heller enn å stille spørsmål, å nære samvittigheten heller enn meddele kunnskap. Vår oppgave er først og fremst å gjøre de fremtidige prestene skikket til å lede sine sognebarn trygt gjennom denne verden og til det mål Gud har satt for menneskene i den neste.

DOMKIRKENS SKOLE

Undervisningen hos oss foregår naturligvis på latin. Det tar en stund å mestre dette, og mange elever trenger to år for å huske Davidssalmene utenat på latin. Så skal jo guttene lære mange gester som i sin tid vil hjelpe menighetene: Man korsrer seg med vievann når man kommer inn i en kirke, og man bøyer iallfall hodet når Jesu navn nevnes i messen.

I undervisningen er det to trinn. Trivium handler om det grunnleggende og omfatter grammatikk, logikk og retorikk, og følges av de fire fagene i quadrivium – aritmetikk, geometri, logikk og astronomi. Tallet syv henger sammen med at hele universet er bygget opp på syvtallet. Det er til og med syv planeter.

Trivium starter altså med grammatikk, som omfatter å lære å skrive, komponere, og snakke. Latinen lærer mange ved å bruke Donatus' *Ars minor*, som er velprøvet. Når de så mestrer det grunnleggende, fortsetter de med hans *Ars grammatica*. Hos oss bruker vi mye Theodolus' *Ecloga*. Dette er en diskusjon mellom Falskhhet (som forteller en klassisk myte) og Visdom (som svarer med en fra Det gamle testamente). Rivaliseringen ledes av Sannhet (som sier hun bare vil stole på evangeliene) og ikke uventet får siste ord.

Quadrivium er mer vitenskapelig, men når sant skal sies, bygger fagene mer på klassikerne, enn på hva som nå kommer av nyheter fra den arabiske verden. Elevene lærer derfor at elefanter bare er redde for mus og drager, at hyener kan skifte kjønn når de vil, og at snømus blir drektige gjennom øret. I denne videregående undervisningen gjør vi oss nytte av Lombardus' *Sentenser*, som i fire bøker forener det kristne tenkere har skrevet gjennom århundrene.

Peblingene pleier å gjøre korte notater på vokstavler underveis, for med få bøker foregår undervisningen muntlig. De lærer snart å bruke forkortelser. Et eksempel er «Sic hic e fal sm», som utskrevet vil si «Sicut hic est fallacia secundum» - og altså på innenlandsk «Slik er den andre feilen».

DOMKIRKENS SKOLE

Iblant er det jo problemer med oppmerksomhet og disiplin, og det er god grunn til at skolens våpen er stafferedskapene ris og ferle. Det ryktes at våre kolleger på skolen ved domkirken i Ribe er særlig glade for den frodige bjerkeskogen som vokser like ved skolen. Forholdene er ofte større i utlandet: I Ribe var det før digerdøden over hundre elever ved katedralskolen.

DAGENS OPPSKRIFTER: MJØD

Det spises lite frukt, for det meste presses til saft. En populær drikk er mjød som lages med gjæret saft.

Stek uskrellede epler med smør eller olje. Rør inn honning og tilsett litt surdeig. La dette avkjøles, og la gjæringen pågå noen dager. Dette kan tilsettes frukter og krydder.